

Hej!

Jag heter Hans Ekbrand och är forskare vid sociologen i Göteborg. I min forskning intresserar jag mig för hur mäns våld mot kvinnor hänger samman med separationer.

Innan jag berättar om hur våld och separationer hänger ihop vill jag först resonera lite kort om "våld" och "separationer".

Först vill jag att ni betänker skillnaden mellan att säga att en man, låt oss kalla honom för Adam, "har en våldsproblematik" och att säga att Adam "använder våld".

Den som säger att Adam "har en våldproblematik" antyder därmed att Adam är den som har problem. Den som istället säger att Adam "använder våld" antyder därmed att Adam har ett syfte med våldet, att Adam använder våld för att han har något att vinna på det. Och visst har han det: våld är ett mycket effektivt medel för män att dominera kvinnor, att få kvinnor att anpassa sitt beteende, sina förväntningar och sin självbild till något som passar mannen. Genom att konsekvent säga att män "använder våld" mot kvinnor gör vi det lättare för oss själva och för dem vi pratar med att komma ihåg att våld kan *förstås* och göras till *begripliga handlingar* om tänker på vilka vinster som våld kan innebära för dem som är beredda att använda det.

OK. begreppet "separation" då.

Låt mej problematisera vad separation är på två sätt:

Den första kvinnan skriver så här:

"Vill bara förtydliga att vårt förhållande inte tog slut i samband med separationen. Vi hade ett uppehåll först 6 månader senare, som varade i ca 6 månader. Mannen tog initiativ både till avbrottet och återföreningen, men vi bor fortfarande separat på bådas begäran.

Väldigt bra lösning som jag vill tipsa många om!" slut citat. Denna kvinnas separation "slutade" alltså med att de blev särbor. Och jag säger "slutade" inom citattecken, för jag kan inte säga att jag vet att "separationen" har "slutat" med det.

Den andra kvinnan, som vi kan kalla Anna och som fick enkäten för att hon genomgått en skilsmässa, har bott tillsammans med sin man i tre perioder i sammanlagt 15 år, från 1988 - 1996, juli 1997 - någon gång under 1998 och från maj 1999 - oktober 2001. De bor inte tillsammans nu.

Jag frågar er: "När separerade Anna?"

Om sista gången => "stämmer det även om Anna skulle flytta ihop med sin man igen?"

Om vi säger att Anna separerat tre gånger följer att separation inte är en fullständig brytning av ett förhållande, någon form av relation kvarstår och vad som händer med den är en öppen fråga.

Beroende på omständigheterna kring separationerna och återföreningarna, kan det hända att det är bäst att säga att "Anna har försökt att separera sedan 1996"

Men att antyda att en kvinna kan *misslyckas* med att separera strider mot vad jag, och jag tror många med mej, uppfattar som samtida hetersexuella förhållandens natur - nämligen att de är *frivilliga*.

Den text som format min förståelse av separationer, och som Martha Mahoney - en amerikansk forskare - skrivit, handlade om ett antal rättsfall där kvinnor som hade levt som i ett fängelse där deras män var vakterna och där kvinnorna till sist tagit livet av sina väktare. Mahoney kritiserade att domstolarna inte accepterade kvinnornas rätt till självförsvar och att domstolen neglegerade de hot som dessa män utgjorde för sina "fångar".

Själv uppfattade jag dessa fall där männen med våld tvingat kvinnorna att avbryta en påbörjad separation som extrema och tämligen irrelevanta för den undersökning som jag själv just skulle inleda.

Det material jag just nu jobbar med är en enkät som kvinnor som kan antas ha erfarenhet av separationer svarat på.

Det har visat sej svårt att förstå en del av svaren på en del enkäter med mindre än att man överger föreställningen att heterosexuella förhållanden är frivilliga. En del kvinnor uppger att de vid ett stort antal tillfällen sagt att de vill separera, att de delat bostad under separation en viss tid och på frågan "Vem av er ville avsluta förhållandet?" svarar de "mannen". Det enda sätt jag kan förstå detta svarsmonster i enkäterna är att det är först när mannen vill det, som de flyttar isär. Låt mig kort berätta om Beda[145], som fick enkäten för att hon nyligen avslutat ett vårdnadsärende på familjerättsbyrån. Beda anger att hon diskuterat med sin man att hon vill separera "många gånger i flera år", att mannen vid åtminstone ett av dessa tillfällen våldtagit henne, han har vid dessa tillfällen också slagit henne, jagat henne med en sönderslagen flaska och rivit sönder de kläder hon haft på sig. Beda skriver att de har delat bostad under separation mellan april 1998 och april 1999 och att den som ville avsluta förhållandet var mannen.

Även om Beda inte är ensam om att ha blivit våldtagen när hon sagt att hon vill separera, så var det när jag läste hennes enkätsvar som jag insåg att det svarsmonstret rimligen betyder att det var mannen som *bestämde* när det var dags att avsluta förhållandet och flytta isär.

En del av de kvinnor som svarat på min enkät skiljer sej tydligen mindre än jag trodde från de kvinnor Mahoney skrivit om.

Våld och separationer hänger ihop på ett komplext sätt:

*i många fall är det rimligt att uppfatta våld som en orsak till separationen.

*i en del fall leder separation till att våldet upphör. Jag kan inte ger några siffror från min undersökning än, men det är helt klart att för de flesta upphör sexuellt och fysiskt våld i samband med separationen.

*i andra fall leder separation till att våldet istället trappas upp. Vi vet från

Kandensiska studier att risken för dödligt våld är ca 6 gånger större för kvinnor som separerat än för kvinnor inte gjort det. Och när det gäller det icke-dödliga våldet anger ungefär 7% av misshandlade kvinnor som separerat att våldet blivit grövre efter separationen.

*i en del fall är våld hinder för separation, som t.ex. för Beda som berättade om förut.

De vinster män kan göra genom att använda våld förändras tydligt genom en separation. När mannen och kvinnan inte längre lever tillsammans och sällan träffas kan mannen inte utnyttja kvinnan på samma sätt som tidigare. Detta kan förstås i sig vara en anledning för mannen att med våld försöka avbryta en påbörjad separation, men en annan strategi för mannen kan vara att försöka etablera en ny heterosexuell relation med en annan kvinna. Tyvärr verkar det i mitt material inte vara så enkelt som att mannen helt slutar med våld och trakasserier när han själv träffar en ny kvinna.

En anmärkningsvärd tendens som jag ser i mitt material är att män genom att använda våld kan göra kvinnor så rädda att kvinnorna sänker sina krav i förhandlingar om egendom och i förhandlingar om vårdnad/underhåll/boende för gemensamma barn.

Det är inte bara kvinnor som utsatts för extremt mycket fysiskt eller sexuellt våld som är rädda och sänker sina krav. Och en del kvinnor som utsatts mycket grova kränkningar rapporterar ändå att de inte varit rädda eller sänkt sina krav i samband med förhandlingarna. Tyvärr har jag inga enkla mönster att komma med.

Amerikanska studier har tidigare visat att kvinnor som utsatts för våld av sina partners sänker sina krav och får t.ex. lägre underhållsbelopp. I min enkät skiljer jag inte ut just underhållet så jag kan inte avgöra om det system vi har i Sverige med utbetalningar via Försäkringskassan minskar kvinnornas utsatthet just när det gäller underhållet, men jag ser risken att ju fler oregelbundna eller icke-standardiserade lösningar på barnens boende, desto fler förhandlingssituationer som kvinnor riskerar att förlora i.

Men det allvarligaste är män tillåts tjäna på våld. Alla som jobbar med den här sortens förhandlingar, och då tänker jag i synnerhet på familjerättssekreterare, måste

- bli bättre på att skaffa sig kunskap om de hot och den rädsla många kvinnor lever med
- utarbeta metoder för att kompensera för dessa så att män förlorar istället för vinner på att använda våld.

Förhandlingarna om egendom sköts såvitt jag kan bedöma oftare av kvinnan och mannen själva, vilket på ett sätt förstås är billigt för samhället. Men om utfallet

av sådana ”billiga” förhandlingar tenderar att gynna män som använt våld, är då inte det ett pris i sig, och en anledning att vilja betala för att slippa dem, och ett argument för att församhälleliga dem genom försöka föra in dem i offentliga institutioner istället för att de ska avgöras på tu man hand?

Låt mej avsluta med att säga något som jag inte direkt kan grunda i min forskning, men som är en rimligt reaktion på att forskning - min tillsammans med andras - visat att män får fördelar av att använda våld:

Politiska strategier för att minska mäns våld mot kvinnor borde i större utsträckning än vad som hittills varit fallet inriktas på att öka nackdelarna för män att använda våld och minska fördelarna våldet ännu kan ge de män som är beredda att använda det. Visst är det oerhört viktigt att på olika sätt stödja kvinnor som utsätts för mäns våld, men det är också i någon mening den enklaste eller bekvämate lösningen. Det är lätt att vara ”för offret”. Det mycket svårare att i praktiken vara ”mot gärningsmannen”, dvs. att verkligen se till att våld inte lönar sig.

Ställer vi t.ex. krav på män att själva anmäla sig till polisen? Det är faktiskt inget som hindrar att de själva tar initiativ till en rättslig prövning av deras handlande.

Eller ställer vi krav på männen att på olika sätt gottgöra kvinnorna för de psykiska eller fysiska skador som våldet inneburit för dem? Om rättsväsendet inte verkar vara rätt väg att gå för att t.ex. få skadestånd, uppmanar vi män och kvinnor att teckna anti-våldskontrakt som stipulerar rimliga skadeståndsnivåer om mannen skulle bryta dem? Det finns en rätt utbredd vana att skriva äktenskapsförord för att garantera egendom, men varför garanterar vi inte varandra frihet från våld med ett liknande avtal?

Kriminaliseringen av torskarna är ett bra undantag - även om man förstås måste kritisera att rättsväsendet handlägger ärendena så att vad de ertappade torskarna gjort inte avslöjas för deras familjer, men i övrigt är det magert med initiativ som gör det ofördelaktigt för män att använda våld mot kvinnor.

Det ska bli jättespännande att se i vilken utsträckning projekt utväg kan fylla en sådan en funktion.